

Toruń, 11.01.2023 r.

Dr hab. Agata Sudolska, Prof. UMK
Katedra Gospodarowania Zasobami Pracy
Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania
Uniwersytet Mikołaja Kopernika

Recenzja rozprawy doktorskiej

mgr Marcina Buchali pt. „Budowanie efektywności pracy trenera i instruktora sportu w kontekście zarządzania zasobami ludzkimi w polskich młodzieżowych klubach sportowych” napisanej pod kierunkiem naukowym dr hab. Anny Rogozińskiej-Pawelczyk, prof. UŁ na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym Uniwersytetu Łódzkiego

1. Uwagi wstępne

Przedstawiona do recenzji rozprawa składa się ze wstępu, sześć rozdziałów, zakończenia, spisu literatury obejmującego 564 pozycje, spisów tabel i rysunków oraz 4 załączników prezentujących wykorzystane w pracy narzędzia badawcze. Całość rozprawy doktorskiej, obejmująca część merytoryczną oraz część uzupełniającą mieści się na 278 stronach.

Zgodnie z wymaganiami ustawowymi stawianymi rozprawom doktorskim, powinny one stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego lub oryginalne dokonanie artystyczne oraz wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej lub artystycznej oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej. Mając na uwadze powyższy zapis ustawowy, przy ocenie rozprawy Pana mgr Marcina Buchali uwzględniono następujące kryteria: znaczenie poruszanej w rozprawie problematyki, zgodność tytułu pracy z jej zawartością, poprawność w sformułowaniu celów oraz hipotez badawczych, metodykę przeprowadzonych badań, poprawność struktury rozprawy, jej wartość merytoryczną oraz spełnienie wymogów formalnych stawianych pracom doktorskim.

2. Ocena doboru problematyki badawczej, tematu rozprawy, celu i hipotez badawczych

Pole rozważań Pana mgr Marcina Buchali wyznaczają zagadnienia: kompetencji osobistych i zawodowych tworzących profil trenera i instruktora sportu, partycypacji pracowniczey oraz efektywności pracy trenera sportu w kontekście zarządzania zasobami ludzkimi. Problematyka podjęta przez Pana mgr Marcina Buchali w dysertacji związana jest z dążeniem do lepszego poznania czynników determinujących efektywność pracy w zawodzie trenera sportu w kontekście procesu zarządzania zasobami ludzkimi.

Współcześnie kluby sportowe postrzegane są jak przedsiębiorstwa, które działają w celach zarobkowych. Zatem identyfikacja i ocena czynników determinujących efektywność pracy trenera i instruktora sportu przez pryzmat aspektów związanych z procesem zarządzania zasobami ludzkimi należy uznać za bardzo zasadne. W literaturze przedmiotu coraz częściej zwraca się uwagę na fakt, iż zarządzający klubami sportowymi powinni doceniać znaczenie zasobów ludzkich nie tylko z punktu widzenia funkcjonowania organizacji, ale także osiąganych wyników i sukcesu klubu sportowego.

Obserwacja praktyki wskazuje jednak, że w realizacji procesu zarządzania zasobami ludzkimi w klubach sportowych występują różne deficyty – w zakresie planowania, realizacji działań czy kontroli wyników. W świetle powyższego, problematyka podjęta w rozprawie wydaje się bardzo aktualna i interesująca. Wskazując argumenty na rzecz podjętego w dysertacji problemu, Pan mgr Marcin Buchali umiejętnie nakreślił lukę poznawczą, wskazując, iż w literaturze przedmiotu brak jest badań, które integrują problematykę inteligencji emocjonalnej, zachowań trenerskich i przywódczych oraz czynników socjodemograficznych traktowanych jako determinanty efektywności pracy trenera i instruktora sportu. Ponadto, wskazał, iż brakuje opracowań naukowych dedykowanych budowaniu efektywności pracy trenera i instruktora sportu poprzez partycypację pracowniczą w ramach realizacji procesu zarządzania zasobami ludzkimi w polskich klubach sportowych.

Podjęty w dysertacji problem badawczy wpisuje się w tę lukę. Prezentowane w rozprawie wyniki badań oraz modelowe ujęcie budowania efektywności pracy trenera i instruktora sportu dostarczają nowej wiedzy w zakresie zarządzania zasobami ludzkimi w organizacjach, jakimi są kluby sportowe. Zatem p przez Doktoranta obszar ma istotne znaczenie, zarówno z perspektywy teorii, jak również z punktu widzenia praktyki zarządzania tego typu organizacjami.

Reasumując, mogę stwierdzić, iż recenzowana rozprawa dotyczy ważnego, interesującego i aktualnego problemu naukowo-badawczego. Poruszana w rozprawie problematyka dobrze wpisuje się w istniejącą zarówno w teorii, jak i w praktyce zarządzania, lukę poznawczą. W świetle powyższego stwierdzam, że poruszana w dysertacji problematyka oraz dokonany przez Autora wybór problemu badawczego jest trafny i spełnia wymogi stawiane w tym zakresie rozprawom doktorskim.

Celem głównym dysertacji jest „weryfikacja występowania relacji między profilem kompetencyjnym trenera i instruktora sportu, partycypacją pracowniczą a efektywnością jego pracy.” Dążąc do realizacji celu głównego, Pan mgr Marcin Buchali skonstruował system dziesięciu celów szczegółowych, które przypisał do pięciu kategorii: cele eksplanacyjne, cele eksploracyjne, cel metodyczny, cel aplikacyjny oraz cel użytkowy.

Poszukując odpowiedzi na postawiony problem badawczy, Doktorant sformułował osiem pytań badawczych oraz dwadzieścia jeden hipotez, w tym siedem hipotez głównych i czternaście szczegółowych.

Dokonując oceny celu oraz zbioru sformułowanych hipotez, należy stwierdzić, że cel główny rozprawy dobrze koresponduje z tytułem oraz postawionymi pytaniami i hipotezami badawczymi. Ponadto, cel cechuje istotność poznawcza, a w ramach przyjętego postępowania badawczego możliwe jest odniesienie się do jego treści. Szkoda jedynie, iż cele cząstkowe rozprawy (podzielone na pięć wymienionych kategorii) nie zostały zaprezentowane także we Wstępie do dysertacji.

Odnosząc się do sformułowanych przez Autora hipotez badawczych, należy stwierdzić, iż zasadniczo zostały one sformułowane poprawnie oraz, że są w logiczny sposób ze sobą powiązane. Charakteryzuje je istotność poznawcza, a ponadto możliwe jest odniesienie się do ich treści w ramach przeprowadzonego w dysertacji postępowania badawczego.

Z racji pełnionej przeze mnie funkcji recenzenta, pragnę zwrócić jednak uwagę na wątpliwość, którą budzi użycie sformułowania ‘wyższa/wyższy’ (np. wyższy poziom inteligencji emocjonalnej, wyższa efektywność pracy trenera, wyższy poziom zachowań przywódczych) w kilku hipotezach (H1, H1.2., H 1.3., H2). W pozostałych hipotezach Doktorant używa sformułowania ‘wysoki’ (np. poziom inteligencji emocjonalnej, wysokie wyniki sportowe itp.), które wydaje się poprawne, w przypadku interpretacji tego, co Autor pracy rozumie pod pojęciem ‘poziom wysoki’, ‘poziom niski’ jakiejś cechy. Domyślam się, że ów niekonsekwentny zapis hipotez stanowi wynik zastosowania skrótu myślowego, gdzie Autor pisząc ‘wyższy poziom’, ma na myśli poziom wysoki. Jednak użycie sformułowania ‘wyższy’, ‘niższy’, ‘część’ itp. skłania do zadania pytania: ‘niż co, kto?’

Także w zapisie hipotez szczegółowych do H4 występuje pewna niekonsekwencja. W przypadku hipotezy 4.1 jest mowa o „wieku, stażu pracy, posiadaniu małych dzieci”, a w H 4.2. o cechach socjodemograficznych (te same cechy co w 4.1.). Rozumiem, iż owe nieścisłości semantyczne wynikają z tak dużej liczby hipotez i próby urozmaicenia języka, jakim je zapisano.

Wszystkie sformułowane w dysertacji hipotezy zostały przez Autora empirycznie zweryfikowane (ocena sposobów weryfikacji hipotez zostanie przedstawiona w dalszej części recenzji), co pozwoliło na realizację założonego celu pracy.

3. Ocena zakresu pracy, źródeł informacji i metod badawczych

Zarysowany problem badawczy, zdefiniowany cel oraz postawione hipotezy badawcze sprawiają, że głównym przedmiotem rozważań w rozprawie stały się czynniki oddziałujące na efektywność pracy trenera i instruktora sportu. Podmiot badań stanowili trenerzy i instruktorzy oraz zawodnicy piłki siatkowej. Zakres czasowy w warstwie empirycznej nie został wskazany przez Doktoranta.

W dysertacji wyraźnie wyodrębniono dwie części – teoretyczną i empiryczną. Dążąc do realizacji celów dysertacji i weryfikacji hipotez badawczych Doktorant wykorzystał liczne źródła danych, zarówno o charakterze pierwotnym, jak i wtórnym. Przyjęta w pracy metodyka badań odzwierciedla temat rozprawy, problem badawczy oraz przyjęte cele i hipotezy.

Teoretyczna część rozprawy została przygotowana w oparciu o przegląd adekwatnej literatury przedmiotu. Przywołana w rozprawie bibliografia obejmuje 564 właściwie dobrane krajowe oraz zagraniczne pozycje literaturowe oraz źródła internetowe i akty prawne odnoszące się do omawianej w dysertacji problematyki. Wykorzystana w dysertacji literatura odzwierciedla aktualny stan wiedzy w przedmiocie pracy i odpowiada standardom światowym zarówno w zakresie selekcji, wykorzystania, jak i przejrzystości wyводу. Bardzo bogate studia literaturowe pozwoliły Doktorantowi stworzyć teoretyczne tło problemu badawczego, który w dalszej kolejności poddany został analizie empirycznej.

Realizacji celu rozprawy oraz weryfikacji postawionych hipotez badawczych posłużył rozbudowany warsztat badawczy, ponadprzeciętnie złożony, trafnie dobrany i zręcznie wykorzystany. Na podstawie rozległych studiów literatury, Pan mgr Marcin Buchali opracował model badawczy, w którym przyjął, iż: 1) kompetencje osobiste i zawodowe trenera i instruktora sportu (zachowania trenerskie, przywódcze oraz inteligencja emocjonalna) oraz czynniki socjodemograficzne, stanowią o efektywności jego pracy, 2) partycypacja pracownicza (w tym udział w zarządzaniu klubem) jest mediatorem pomiędzy kompetencjami osobistymi i zawodowymi oraz czynnikami socjodemograficznymi trenera i instruktora sportu a efektywnością jego pracy.

Proces badawczy przeprowadzony przez Doktoranta obejmował analizę typu desk research, badania empiryczne ilościowe oraz jakościowe, analizę statystyczną i opracowanie wyników badań. Fazy procesu badawczego zostały przejrzysto zaprezentowane w podrozdziale 4.4. i tabeli 20 (str. 154).

Na podkreślenie zasługuje triangulacja metodologiczna wykorzystana w dysertacji. Dążąc do realizacji celów rozprawy i weryfikacji postawionych hipotez badawczych Doktorant przeprowadził cztery odrębne badania (łącznie badania ilościowe i jakościowe oraz uwzględniając różne grupy respondentów), wykorzystując następujące narzędzia:

- badanie wg skali zachowań trenerskich – zestandaryzowany kwestionariusz wywiadu indywidualnego (420 respondentów - zawodników),
- badanie wg skali przywództwa w sporcie - zestandaryzowany kwestionariusz wywiadu indywidualnego (420 respondentów - zawodników),

- badanie poziomu inteligencji emocjonalnej oraz efektywności pracy i partycypacji pracowniczej - kwestionariusz badania inteligencji emocjonalnej INTE, zestandaryzowany kwestionariusz wywiadu indywidualnego dotyczący partycypacji pracowniczej, kwestionariusz autorstwa Doktoranta dotyczący cech socjometrycznych trenerów sportu (30 respondentów – trenerów),

- badanie dotyczące czynników determinujących efektywność pracy trenerów – indywidualny wywiad pogłębiony (10 respondentów – trenerów).

W ramach prezentacji przyjętej metodyki badań, na str. 152 dysertacji Pan mgr Marcin Buchali przedstawił model badawczy (rysunek 23), szczegółowo wyjaśniając ujęte w nim zmienne.

Zarówno prezentacja modelu badawczego zaproponowanego przez Autora, jak również opis narzędzi i metod pozyskiwania danych zasługują na bardzo wysoką ocenę. Pan mgr Marcin Buchali wykorzystał znane w literaturze, zwalidowane i powszechnie akceptowane narzędzia badawcze, szczegółowo wyjaśniając ich rodowód. Należy podkreślić rzetelność postępowania badawczego oraz opisu dotyczącego tłumaczenia niektórych narzędzi oraz modyfikacji dokonanych dla potrzeb dysertacji. Narzędzia badawcze zaprojektowane przez Autora rozprawy zostały przetestowane w badaniu pilotażowym, a dopiero w dalszej kolejności wykorzystane w badaniach docelowych.

Doboru próby do poszczególnych badań dokonano w sposób celowy. Próbę tę stanowiło odpowiednio: 420 zawodników piłki siatkowej (badanie wg Skali Zachowań Trenerskich, badanie wg Skali Przywództwa w Sporcie), 30 trenerów i instruktorów piłki siatkowej (badanie poziomu inteligencji emocjonalnej, badanie efektywności pracy oraz partycypacji pracowniczej), 10 trenerów i instruktorów piłki siatkowej (badanie dotyczące czynników determinujących efektywność pracy trenerów).

Do weryfikacji sformułowanych hipotez badawczych Pan mgr Marcin Buchali wykorzystał szereg metod analizy danych: rozkład częstości odpowiedzi, statystyki opisowe, współczynnik korelacji rang Spearmana, nieparametryczny test Manna-Whitneya, test niezależności Chi-kwadrat, dwuczynnikową analizę wariancji, analizę regresji.

Reasumując, uważam, iż zakres pracy oraz przyjęte przez Autora źródła informacji i metody badawcze zostały właściwie dobrane i poprawnie wykorzystane. Na potrzeby dysertacji Autor przeprowadził obszerne i pogłębione postępowanie badawcze, wykazując się przy wnikliwością i krytycyzmem przy interpretacji uzyskanych wyników.

4. Ocena struktury pracy i ocena merytoryczna rozprawy

Przeprowadzone dociekania badawcze oparte zostały na przemyśleniach Autora, pogłębionych studiami literaturowymi, jak również obszernymi badaniami empirycznymi. Struktura rozprawy jest harmonijna i logiczna. Dysertacja składa się ze wstępu, sześć rozdziałów, zakończenia, spisu literatury, spisów tabel i rysunków oraz 4 załączników prezentujących narzędzia badawcze wykorzystane w pracy. Całość rozprawy doktorskiej obejmuje 278 stron. Zaproponowana struktura i objętość pracy odpowiada standardom przyjętym dla rozpraw doktorskich w dyscyplinie ekonomia i finanse.

We wstępie Pan mgr Marcin Buchali przedstawił uzasadnienie wyboru analizowanej problematyki, zdefiniował cel główny dysertacji, a także, w oparciu o adekwatne źródła literaturowe, krótko scharakteryzował czynniki determinujące efektywność pracy trenera i instruktora sportu, które przyjął jako zmienne w podjętym postępowaniu badawczym (kompetencje, zachowania trenerskie, zachowania przywódcze, inteligencja emocjonalna, partycypacja pracownicza, czynniki socjodemograficzne). Przedstawił także cel główny, pytania badawcze oraz sformułowane hipotezy badawcze. Kończąc Wstęp, Doktorant dokonał krótkiej charakterystyki treści poszczególnych rozdziałów dysertacji. W mojej opinii, we wstępie

należałoby umieścić także cele szczegółowe, które Doktorant zdefiniował w rozdziale metodycznym (czwartym).

Teoretyczna część pracy składa się z trzech rozdziałów, napisanych w oparciu o odpowiednio dobraną, bardzo bogatą, literaturę, zarówno krajową, jak i obcojęzyczną.

W rozdziale pierwszym Doktorant skoncentrował swoją uwagę na zagadnieniach zarządzania zasobami ludzkimi w młodzieżowych klubach sportowych. Rozdział pierwszy dysertacji stanowi zatem pewien wstęp do problematyki poruszanej w dysertacji. W rozdziale tym Autor zaprezentował historyczne ujęcie zarządzania sportem oraz scharakteryzował dwa główne teoretyczne podejścia do omawianych zagadnień, tj. europejski i amerykański model zarządzania sportem, koncentrując się na zasadniczych różnicach obu propozycji. Kontynuując wywód w rozdziale pierwszym, Pan mgr Marcin Buchali przedstawił koncepcyjne ramy zarządzania zasobami ludzkimi, prezentując rozmaite stanowiska definicyjne oraz uwzględniając ewolucję modelowych podejść dotyczących poruszanej problematyki. Tę część rozważań Autora wieńczy podrozdział na temat roli i miejsca instruktora sportu w procesie zarządzania zasobami ludzkimi. Kończącą część rozdziału pierwszego Doktorant poświęcił specyfice funkcjonowania klubów sportowych w Polsce, uwzględniając takie aspekty, jak ich struktura, źródła finansowania oraz interesariusze. W części dotyczącej Systemu Sportu Młodzieżowego w Polsce przedstawił autorską definicję młodzieżowego klubu sportowego, jak również dokonał oceny stanu ZZL w klubach sportowych (tabela 5), formułując własne rekomendacje w tym zakresie.

Drugi rozdział dysertacji dedykowany został zagadnieniom dotyczącym osoby trenera i instruktora sportu. Punktem wyjścia w tym rozdziale Doktorant uczynił rozważania charakteryzujące pracę trenera i instruktora sportu. W tej części przedstawił regulacje prawne dotyczące wykonywania zawodu trenera i instruktora sportu, specyfikę funkcjonowania trenera w strukturze młodzieżowego klubu sportowego, jak również wyzwania stojące przed osobami wykonującymi taki zawód. Bardzo interesującą część rozdziału drugiego stanowi podrozdział poświęcony kompetencjom osobistym oraz zawodowym trenera i instruktora sportu. Rozważania te Autor dysertacji rozpoczął od przedstawienia pojęcia 'kompetencje', prezentacji różnych typologii kompetencji oraz rozważań dotyczących modelu kompetencyjnego trenera i instruktora sportu. W toku dalszych rozważań w rozdziale drugim, Pan mgr Marcin Buchali skoncentrował uwagę na zachowaniach trenerskich, zachowaniach przywódczych oraz inteligencji emocjonalnej trenera sportu. Jest to bardzo ważna część dysertacji, bowiem do tych właśnie aspektów Doktorant odniósł się w zaproponowanym modelu badawczym.

W części dedykowanej zachowaniom trenerskim Autor zaprezentował ewolucję w zakresie ich oceny, opisując System Zachowań Oceny Trenerskiej, wymiary zachowań trenerskich oraz, wykorzystaną w części empirycznej, Skalę Zachowań Trenerskich w Sporcie. Ponadto, zaprezentował wyniki dotychczasowych badań prowadzonych w tym zakresie. Podobnie, w podrozdziale poświęconym zachowaniom przywódczym, punkt wyjścia stanowi wyjaśnienie istoty przywództwa oraz prezentacja teorii przywództwa obecnych w literaturze przedmiotu (tabela 8). Ta część rozprawy pozostawia pewien niedosyt z uwagi na fakt, iż problematyka przywództwa jest bardzo obszerna i ciekawa, zaś Doktorant potraktował ją dość syntetycznie, bardzo szybko przechodząc do tematyki przywództwa w sporcie. Domyślam się, że takie podejście było podyktowane koncentracją na zasadniczym wątku pracy, jaki dotyczy osoby trenera i instruktora sportu i jego zachowań.

Dalsze rozważania w tej części rozdziału drugiego koncentrują się na charakterystyce dwóch zasadniczych modeli przywództwa w sporcie (Mediacyjny Model Przywództwa, Wielowymiarowy Model Przywództwa). Ostatni podrozdział rozdziału drugiego Doktorant poświęcił zagadnieniom związanym

z koncepcją inteligencji emocjonalnej. Przedstawił tu szereg stanowisk definicyjnych oraz dwa modelowe ujęcia inteligencji emocjonalnej. Wieńcząc rozważania poświęcone inteligencji emocjonalnej, Autor umiejętnie wskazał jej znaczenie w procesie zarządzania zasobami ludzkimi przywołując stosowne prace i wyniki badań oraz nawiązał do wagi inteligencji emocjonalnej w pracy trenera i instruktora sportu. Ostatnią część rozdziału drugiego stanowi charakterystyka czynników kontekstualnych, oddziałujących na efektywność pracy trenera sportu (wiek, płeć, dotychczasowe doświadczenie, wykształcenie, status rodzinny).

Rozdział trzeci ocenianej dysertacji Pan mgr Marcin Buchali poświęcił problematyce partycypacji pracowniczej, ze szczególnym uwzględnieniem specyfiki zarządzania klubem sportowym. Rozdział rozpoczynają dywagacje Autora dotyczące pojęcia partycypacji pracowniczej. W tej części rozdziału Pan mgr Marcin Buchali przedstawił różne podejścia do definiowania partycypacji pracowniczej, wskazując wielowymiarowość tego pojęcia. Należy podkreślić, iż, biorąc pod uwagę złożoność omawianego pojęcia i wielorakość definicji, na zakończenie owych rozważań, Doktorant wskazał, jaką interpretację przyjmuje dla potrzeb dysertacji.

W dalszej kolejności rozdział trzeci traktuje o rodzajach i formach partycypacji pracowniczej. W tej części rozprawy panuje pewien chaos, wynikający, jak się wydaje, z braku konsekwencji pojęciowej. Powołując się na przegląd literatury, na str. 104 Autor wskazuje trzy rodzaje partycypacji (pośrednia bezpośrednia, własnościowo-finansowa) oraz cztery formy partycypacji (informowanie, konsultowanie, współdecydowanie i uprawomocnienie). Z kolei w dalszej części opisu używa np. pojęcia 'poziomy' wskazując wymienione wcześniej formy partycypacji (rys. 13, str. 105). Pojęcie poziomu partycypacji, wcześniej nie zdefiniowane, pojawia się także w tytule tabeli 12 (str. 107), jednak już opisując treść tabeli Autor posługuje się sformułowaniem 'formy partycypacji'. Również w dalszej części podrozdziału – tabela 13 i jej opis (str. 108), Doktorant wskazuje różne rodzaje partycypacji pracowniczej, odwołując się do współdecydowania i konsultowania, które wcześniej sam (na podstawie przeglądu literatury) zakwalifikował jako formy partycypacji pracowniczej (str. 104). Tę część rozdziału trzeciego wieńczą rozważania dotyczące zarządzania partycypacyjnego i jego wpływu na wyniki osiągane przez pracowników oraz organizacje, z uwzględnieniem specyfiki klubów sportowych.

Z punktu widzenia problemu badawczego sformułowanego przez Doktoranta, za bardzo ważną należy uznać część rozdziału trzeciego poświęconą istocie oraz miernikom efektywności, w kontekście pracy trenera i instruktora sportu. W tej części dysertacji Pan mgr Marcin Buchali przedstawił istotę efektywności, wskazując na wielowymiarowość pojęcia i mnogość podejść do jej definiowania. Rozważania dotyczące rozumienia pojęcia 'efektywność', zawarte w podrozdziale 3.4., przeprowadzone zostały w oparciu o bogate spectrum literatury. Dowodzą one dojrzałości naukowej oraz świadomości Doktoranta co do złożoności omawianego zagadnienia i konieczności holistycznego podejścia do jego oceny. W kolejnym podrozdziale zaprezentował natomiast różne podejścia do pomiaru efektywności, zarówno na poziomie organizacji, jak i pracownika. Rozdział finalizują rozważania dotyczące efektywności pracy trenera i instruktora sportu. Autor rozprawy zaprezentował tu dwa zasadnicze podejścia modelowe, wskazując autorski zestaw komponentów efektywności trenera i instruktora sportu oraz precyzując przyjętą przez siebie definicję efektywności pracy trenera i instruktora sportu młodzieżowego.

Reasumując, część teoretyczną rozprawy, pomimo wskazanych uwag, oceniam wysoko. Każdy z rozdziałów kończy się krótkim podsumowaniem, co oceniam bardzo pozytywnie. Służy to bowiem uporządkowaniu toku myślenia oraz płynnemu przejściu do kolejnej części pracy. Prezentując rozważania teoretyczne Doktorant dokonał analizy krytycznej, wyrażając swoje zdanie w wielu aspektach. Ponadto

walorem recenzowanej rozprawy jest sformułowanie przez jej Autora definicji poszczególnych pojęć związanych z podjętą w rozprawie problematyką.

Za bardzo wartościową, z punktu widzenia postawionego celu głównego, należy uznać część empiryczną, charakteryzującą się ogromnym wkładem własnym Doktoranta. Część empiryczną recenzowanej rozprawy stanowią rozdziały czwarty, piąty oraz szósty.

W rozdziale czwartym Pan mgr Marcin Buchali dokonał prezentacji metodyki badań przeprowadzonych dla celów dysertacji. Kolejno przedstawił cele, pytania badawcze oraz sformułowane hipotezy badawcze. Należy podkreślić, iż Autor wskazał lukę poznawczą, jaką wypełnia przygotowana rozprawa. W toku dalszego wywodu opisał zaproponowany model badawczy, szczegółowo charakteryzując wszystkie zmienne oraz badane relacje, powołując się na stosowną literaturę przedmiotu (tabela 18, str. 153). Bardzo dokładnie i klarownie zaprezentował także przeprowadzoną procedurę badawczą, którą podzielił na cztery fazy: konceptualną, operacjonalizacyjną, fazę realizacji badania oraz fazę analityczną. Na wysoką ocenę zasługuje podrozdział 4.5, w którym Doktorant scharakteryzował metody i narzędzia pozyskiwania danych. W ramach procedury badawczej Pan mgr Marcin Buchali zrealizował badania ilościowe – trzy badania ankietowe oraz jakościowe – pogłębiony wywiad indywidualny. Do realizacji badań ilościowych Autor dysertacji wykorzystał zwalidowane i powszechnie akceptowane narzędzia badawcze (zestandaryzowany kwestionariusz skali zachowań trenerskich, zestandaryzowany kwestionariusz skali przywództwa w sporcie, zestandaryzowany kwestionariusz badania rodzaju i poziomu partycypacji pracowniczej, kwestionariusz badania inteligencji emocjonalnej). Do oceny cech socjometrycznych uczestników badania wykorzystał autorski kwestionariusz, przedstawiony w załączniku 3 do dysertacji. Do realizacji badań jakościowych zastosował scenariusz wywiadu zaprezentowany w załączniku 4. Nawiązując do sformułowanej we wcześniejszej części recenzji oceny metod i narzędzi badawczych, pragnę podkreślić, iż postępowanie badawcze zostało przeprowadzone bardzo rzetelnie, a jego opis jest niezwykle dokładny. W rozdziale czwartym Doktorant przedstawił także sposób doboru próby (celowy), argumentując go w sposób przekonujący. Ostatnią część rozdziału metodycznego stanowi charakterystyka wykorzystanych w dysertacji metod analizy danych. Doktorant szczegółowo je opisał, wskazując warunki ich stosowania, co nieczęsto się zdarza w rozprawach doktorskich.

W rozdziale piątym Pan mgr Marcin Buchali przybliżył sylwetkę badanych trenerów i instruktorów piłki siatkowej. Bardzo interesującą część tego rozdziału stanowi podrozdział dedykowany profilowi kompetencyjnemu uczestników badania. Doktorant zaprezentował w nim wyniki badań ankietowych dotyczących zachowań trenerskich, zachowań przywódczych, poziomu inteligencji emocjonalnej oraz partycypacji pracowniczej.

Rozdział szósty przedstawia wyniki przeprowadzonego postępowania badawczego, prowadzące do osiągnięcia zakładanego celu rozprawy oraz weryfikacji zależności sformułowanych w zaproponowanym modelu badawczym. Autor rozprawy zaprezentował kolejno wyniki badań ilościowych oraz jakościowych. Wyniki swoich badań Pan mgr Marcin Buchali przedstawił w układzie odpowiadającym sformułowanym hipotezom badawczym. Podejście takie porządkuje wywód Autora i czyni tę część pracy przejrzystą oraz czytelną.

W części dotyczącej wyników badań ilościowych, Pan mgr Marcin Buchali wykorzystał bogaty wachlarz adekwatnych metod analizy danych empirycznych: rozkład częstości odpowiedzi, statystyki opisowe, współczynnik korelacji rang Spearmana, nieparametryczny test Manna-Whitneya, test niezależności Chi-kwadrat, dwuczynnikową analizę wariancji, analizę regresji. Przedstawione przez Doktoranta wyniki są bardzo interesujące, choć jak sam zauważa, czasami sprzeczne z obserwacjami innych badaczy.

W tej części pracy zabrakło mi swego rodzaju dyskusji wyników, którą Doktorant przedstawił dopiero w Zakończeniu. Ciekawie zinterpretował tam uzyskane wyniki (choć nie wszystkie), powołując się na dotychczasowy dorobek literatury światowej w podjętym temacie. Moim zdaniem owa dyskusja, zawarta w rozdziale szóstym, wzbogaciłaby jego treść i walory poznawcze.

Ponadto z racji pełnionej funkcji recenzenta, pragnę zauważyć, iż w opisie wyników w rozdziale szóstym Doktorant w niektórych miejscach używa sformułowania 'wpływ' odnosząc się do zależności ocenionej na podstawie korelacji rang Spermana (np. tabela 35, tabela 39, tabela 40, opis na str. 197, pod tabelą 40; „Na podstawie wyników analizy korelacji należy wskazać, iż pozytywny i relatywnie najsilniejszy wpływ na awans drużyn piłki siatkowej odnotowały częstsze zachowania dotyczące osobistych relacji”. Jednak zastosowanie wskaźnika korelacji (Pearsona czy Spearmana) nie uprawnia do wnioskowania o wpływie, analiza korelacji służy do identyfikacji tego, czy zachodzi zależność pomiędzy dwiema zmiennymi, mówi o sile tego związku. Pragnę jednak podkreślić, iż w większości przypadków Autor dysertacji pisze o 'zależności', interpretując wyniki analizy korelacji.

W części poświęconej wynikom badań jakościowych, na wstępie Autor przedstawił cele badania, uwzględniając w tym podrozdziale kwestie metodyczne – przebieg badania, sposób realizacji wywiadu, transkrypcji itd. W moim odczuciu aspekty te w tak szczegółowy sposób powinny zostać omówione w rozdziale dedykowanym metodyce badań, czyli w rozdziale czwartym.

Reasumując, część empiryczną recenzowanej dysertacji oceniam bardzo pozytywnie. Analiza wyników badań zaprezentowanych w rozdziale szóstym jest prawidłowa i wykorzystuje właściwe metody analizy danych, a formułowane na ich podstawie wnioski są trafne i odpowiednio głębokie. Zaprezentowane w rozdziałach empirycznych wyniki pozwalają także stwierdzić, że cel dysertacji został zrealizowany. Ponadto, pozwalają one na weryfikację sformułowanych przez Doktoranta hipotez badawczych. Innymi słowy, ustalenia empiryczne rozprawy posiadają istotną wartość poznawczą oraz praktyczną, a także przyczyniają się do wypełnienia luki poznawczej, którą Doktorant zidentyfikował.

Część merytoryczną dysertacji wieńczy zakończenie. Pan mgr Marcin Buchali dokonał w nim podsumowania przeprowadzonych rozważań, wskazując na własny wkład zarówno na gruncie teoretycznym, jak i empirycznym. Ponadto, ponownie zaprezentował cel główny oraz postawione hipotezy badawcze. W Zakończeniu Doktorant ustosunkował się do sformułowanych hipotez, wskazując na podstawy do ich przyjęcia lub odrzucenia, uzupełniając tę część o dyskusję wyników, wskazując przy tym swoje stanowisko badacza. Ostatnia część Zakończenia traktuje o ograniczeniach przeprowadzonych badań i na ich tle prezentuje rekomendacje dotyczące dalszych badań w zakresie analizowanej problematyki. Moim zdaniem tak bogata zawartość Zakończenia stanowi świadectwo dojrzałości naukowej Autora dysertacji.

5. Ocena wymogów formalnych

Strona formalna recenzowanej rozprawy zasługuje na pozytywną ocenę. Autor dysertacji posługuje się poprawnym i komunikatywnym językiem. Omawiane przez Autora pojęcia i zjawiska zostały zaprezentowane w sposób umiejętny i przystępny. Rozważania przedstawione w pracy cechuje poprawność wnioskowania oraz interpretacji wyników. Wprawdzie w pracy występują drobne uchybienia, np. przy numeracji rysunków, w interpunkcji itp., jednak nie wpływają one na bardzo pozytywny odbiór treści merytorycznych zaprezentowanych w dysertacji.

6. Konkluzja

Przeprowadzona ocena pozwala stwierdzić, iż rozprawę doktorską autorstwa Pana mgr Marcina Buchali pt. „Budowanie efektywności pracy trenera i instruktora sportu w kontekście zarządzania zasobami ludzkimi w polskich młodzieżowych klubach sportowych” napisaną pod kierunkiem naukowym dr hab. Anny Rogozińskiej-Pawełczyk, prof. UŁ, należy uznać za oryginalne rozwiązanie problemu z obszaru ekonomii i finansów w zakresie rynku pracy, wskazujące na umiejętności samodzielnego prowadzenia przez Niego pracy naukowej. Otrzymane rezultaty poznawcze potwierdzają, iż Autor rozprawy posiada nie tylko ogólną wiedzę teoretyczną oraz kompetencje badawcze wymagane na stopień doktora w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse, ale także wykazuje wysoki poziom dojrzałości naukowej. Wartość pracy wynika z podjęcia ważnego i słabo rozpoznanego problemu naukowego, aktualności oraz dużego znaczenia, zarówno teoretycznego, jak i praktycznego, podjętego tematu oraz przeprowadzenia i omówienia wyników postępowania badawczego o znacznym potencjale poznawczym. Rozprawa wskazuje na duże zaangażowanie Pana mgr Marcina Buchali w rozwiązanie postawionego problemu badawczego, zwłaszcza w warstwie empirycznej. W szczególności moja pozytywna ocena pracy Pana mgr Marcina Buchali wynika z:

- umiejętności sformułowania odpowiedniego problemu badawczego,
- oparcia prezentowanej w dysertacji dyskusji na bogatej, dobrze wyselekcjonowanej literaturze i danych ze źródeł pierwotnych, umożliwiających realizację celów dysertacji oraz weryfikację hipotez,
- zastosowanej metodyki badań, potwierdzającej kompetencje Doktoranta w zakresie formułowania problemów badawczych, doboru i projektowania narzędzi badawczych oraz analizy i interpretacji uzyskanych wyników,
- wykorzystania przez Doktoranta zaawansowanych metod analizy danych,
- wkładu rozprawy doktorskiej w teorię i praktykę dyscypliny ekonomia i finanse poprzez wskazanie szeregu teoretycznych i praktycznych implikacji prowadzonych badań,
- oceny struktury pracy oraz języka, wskazujących zdolność Autora do komponowania prac naukowych.

Komentarze zamieszczone w recenzji nie umniejszają wartości pracy, a jednocześnie, w większości przypadków, mają charakter dyskusyjny.

Biorąc pod uwagę wszystkie przyjęte kryteria oceny, stwierdzam, że recenzowana przeze mnie rozprawa doktorska Pana mgr Marcina Buchali pt. „Budowanie efektywności pracy trenera i instruktora sportu w kontekście zarządzania zasobami ludzkimi w polskich młodzieżowych klubach sportowych” napisana pod kierunkiem naukowym dr hab. Anny Rogozińskiej-Pawełczyk, prof. UŁ, spełnia warunki określone w art. 178 ustawy Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce z dnia 20 lipca 2018r. (Dz.U. 2018, Nr 65, poz. 1668). W związku z powyższym wnioskuję o przyjęcie pracy Pana mgr Marcina Buchali i dopuszczenie jej do publicznej obrony.

